

creiem que és l'objectiu final de les forces polítiques i cíviques de la nostra societat, atès que les desigualtats socials poden invalidar qualsevol projecte de construcció d'una societat culturalment diversa i socialment igualitària. Pensar en una futura Catalunya multicultural representa anar més enllà dels discursos que *folkloritzen* i que extreuen del seu context social aquesta diversitat aportada pels col·lectius estrangers. No avançarem gaire en aquesta direcció promovent amb més freqüència la celebració dels anomenats "festivals interculturals", sinó que s'ha de contemplar i analitzar els contextos socials en què veritablement s'estableix aquesta convivència multicultural: els barris que en el seu moment van ser barris d'emigració i que avui dia s'estan convertint en els nous barris de la immigració. Comprovarem

que les complexes realitats que hi són presents no sempre tenen una lectura cultural sinó més aviat social, i que la creació d'espais de convivència i participació social entre els diferents col·lectius que hi resideixen encara és una assignatura pendent. Ens cal reprendre una tasca de treball comunitari, que potenciï un teixit associatiu autòcton que es troba en profunda crisi, i que reconegui les noves responsabilitats d'un emergent associacionisme immigrant. És en els àmbits més immediats, quotidians i compartits, com ara escoles, hospitals i llocs de treball, on es construeix aquesta integració social.

El repte de la construcció d'una societat futura encara més plural del que és en l'actualitat és en la posada a prova de la capacitat integradora de la societat catalana. I això vol dir que la nostra societat

haurà de demostrar que és capaç d'evitar que aquestes diversitats puguin convertir-se en arguments que justifiquin noves desigualtats. Es tracta, doncs, de tenir ben present que aquests reptes han de ser assumits comunament. Si a Catalunya vam fer la transició democràtica amb l'aportació decisiva de ciutadans vinguts d'altres parts de l'estat espanyol, ara hem d'entrar en el nou mil·lenni i afrontar els desafiaments de la globalització i la complexitat social amb aquests nous ciutadans. De la resposta que donem en els propers anys dependrà la construcció d'una societat oberta.

Jordi Moreras

Antropòleg, autor de 'Musulmanes en Barcelona: espacios y dinámicas comunitarias' (Barcelona, CIDOB Edicions, 1999)

Unes illes en època de transformació

Un cop d'ull pel centre de Palma confirma que la societat balear està en un procés de canvi irreversible. Bona part dels treballadors dels centenars d'obres de rehabilitació, de nova construcció, així com de les obres públiques, provenen d'Àfrica. Els carrers que ells embelleixen serveixen per donar encara més brillantor a les cases senyorials que, en part també, han ajudat amb la seva feina a rehabilitar, i que són adquirides pels alemanys que volen tenir a Palma, i en general a Mallorca, la seva primera o segona residència. Del centre de l'illa arriben als mercats de la capital els productes que, majoritàriament, han recollit mans d'emigrants del Magrib.

Cada vegada més, pels carrers de Palma i d'altres ciutats i pobles de les Balears i Pitiüses, s'hi poden veure molts padrins que passen de bracet de treballadores de companyia arribades d'Amèrica Central i Sud-Amèrica.

Els quioscs són plens de publicacions

en diferents idiomes que s'editen i es destinen a residents estrangers a les Illes. Tot plegat, una radiografia ràpida d'un fenomen que augmenta i que continuarà, de ben segur, durant el 2001.

La immigració. Els immigrants rics (especialment alemanys: segons les fonts d'informació, el nombre total de residents temporals o permanents a les Balears, sobretot a Mallorca, és d'entre 50.000 i 80.000) i, també, els pobres que cerquen feina a les Balears (provinents majoritàriament d'Àfrica i de Sud-amèrica, de Río Grande) són els que protagonitzen una nova transformació social.

La taxa migratòria del 1991 al 1998 passà a més del 15,1%. La taxa més alta, amb diferència, dels darrers cinquanta anys. I l'augment ha continuat amb força el 1999 i 2000. Tot fa preveure que el 2001 veurà, si més no, com es manté aquesta tendència.

Algunes veus, fins ara aïllades, han alertat sobre les conseqüències que se'n

podrien derivar quan la bonança econòmica de la qual ara es gaudeix s'acabi o, simplement, s'alenteixi. Tant el món universitari com la Unió de Pagesos o Càritas adverteixen que la immigració té tot l'aspecte de mantenir-se, però que el boom econòmic que viuen les Balears s'acabarà. I aleshores, els problemes poden ser molt greus.

El Govern balear ha calculat que enguany les illes han augmentat en gairebé 24.000 persones el nombre d'immigrants extracomunitaris. A banda, hi ha les persones pertanyents a la Unió Europea, com ara d'Alemanya o del Regne Unit, que tenen la primera o la segona residència a les Balears i que en el cas de Mallorca i Menorca representen el major grup migratori. El 1998 es calculava, molt aproximadament, que entre immigrants comunitaris i extracomunitaris, ben bé es podria arribar a una xifra superior als 40.000. És una avaluació molt conservadora. Fonts periodístiques, en tractar la "invasió" alemanya,

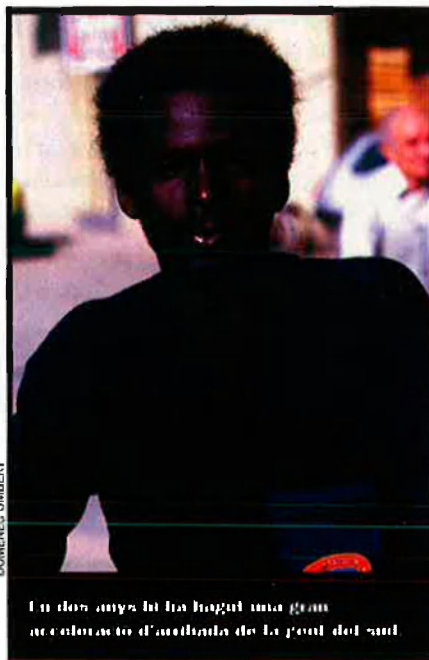
han arribat a assegurar que, només de germànics, titulars de propietats a les illes Balears, amb residència permanent o temporal, se'n podrien comptar prop de 80.000.

Si anam a fonts més sistemàtiques i científiques, els resultats són encara molt més espectaculars. Segons el professor de Geografia Agrària de la Universitat de les Illes Balears (UIB), Jaume Binimelis –que ha fet un estudi sobre propietats en zones rurals–, actualment existeixen més de 115.000 estrangers que són titulars d'habitatges. Només a Mallorca, i només a les zones rurals mallorquines. Si tenim en compte que la població total de les Balears és de 800.000 persones de dret, fàcilment s'entendrà l'impacte que aquesta xifra suposa. Binimelis s'ha basat en l'estudi sistematitzat del registre de contractes i abonats a l'empresa d'electricitat. Per tant, és una font del tot fiable. El professor destaca en el seu treball que aquesta compra-venda massiva de propietats en sòl rústic de Mallorca està canviant l'ús de la terra a tota l'illa, atès que es reagrupen les parcel·les, perquè s'hi pugui construir (el mínim per edificar són dues quarterades, uns 7.000 m²).

El sindicat agrari Unió de Pagesos de Mallorca comparteix aquesta visió sobre el canvi d'ús de la terra. Un canvi que deixa el sector primari en una situació precària, segons adverteix Joan Mas, responsable del sindicat. "Ara per ara –explica–, el problema més greu és trobar terra per conrear i mà d'obra per treballar. El primer, perquè no tenim el poder adquisitiu d'altres persones que compren les finques. El segon, perquè la gent que ve de fora, que ve a fer un duro, troba que es paguen més doblers fent feina a la construcció, i se n'hi van. Ara, això és un boom econòmic que no durarà gaire. La paradoxa és que avui els pagesos no tenim gent, però d'aquí dos anys en sobrarà..., ens podem trobar amb un merder!", augura Mas.

El problema social. A Càritas també es mostren esperançats que el 2001 les administracions públiques afrontin amb valentia els problemes derivats de la immigració econòmica provinent d'Àfrica i d'Amèrica.

I és que la realitat social, l'arribada de gent pobre, amb problemes econòmics i a vegades d'altres tipus, és preocupant. I la immigració no deixa d'augmentar. Diu Maria Salleras, presidenta de Càritas: "estam preocupats, hi ha un increment molt fort. Enguany, només des de març fins a finals de juny, hem atès 398 persones. En tot l'any 1998 en vàrem atendre 80 i l'any passat passaren pels nostres centres 230 persones. Com es veu, la diferència és enorme i s'incrementa cada cop més".

DOMÈNEC UMBERT

En dos anys hi ha hagut una gran acceleració d'arribada de la gent del sud

Les persones que acudeixen a Càritas ho fan majoritàriament a la recerca d'una casa per llogar, una feina, la regularització de la seva situació legal o d'un passiu que els permeti accedir al menjador de transeünts. És un degoteig constant. Magribins, llatinoamericans, senegalesos..., i ara també s'hi afegeix una població creixent de marginats d'origen europeu. "Tots ells tenen les nostres portes obertes. Veient-ne l'augment, crearem aules específiques de cultura i aprenentatge", per ajudar-los a la integració i l'aprenentatge de la llengua, castellana en un principi i que ben aviat s'ampliarà a l'aprenentatge també del català."

Salleras es mostra molt preocupada perquè si aquesta situació s'esdevé ara, en temps de bonança econòmica, no sap què passarà quan s'acabi. Però, tal com

explica, és una situació irreversible que cal afrontar: De moment no hi ha conflicte social: "A Mallorca estam acostumats a una interculturalitat, però potser el que és més important ara és no perdre tampoc la nostra identitat...".

Per contra, el catedràtic de Geografia Humana de la UIB, Pere Salvà, no tem massa els canvis culturals de la immigració: "La cultura és dinàmica, anam cap a una cultura de 'café amb llet' –assegura el catedràtic–; hi ha una població autòctona, que en podríem dir pre-turística que tingué el primer xoc cultural, la primera mescla, amb els vinguts de la península els anys seixanta. A mitjan anys vuitanta arribaren els primers estrangers residents que tingueren més incidència demogràfica que no pas en el territori. Els estrangers vinguts a partir del 1992 sí que comencen a formar part d'unions mixtes amb residents. Ara, en dos anys, hi ha hagut una gran acceleració d'arribada de gent del sud, de persones que ja no tornaran al seu país i que tendeixen al reagrupament familiar".

Salvà destaca que aquest boom migratori coincideix amb les necessitats que comporta l'augment desmesurat de l'activitat turística i de la construcció. Balears necessita els forans. El doctor Salvà parla d'un dèficit de deu o quinze mil persones. La població autòctona envella i, com ja comença a detectar el mateix Institut Balear d'Estadística, es remunta gràcies a l'arribada dels immigrants. "El problema –diu Salvà– serà si, en comptes dels necessaris, en vénen molt més", i el catedràtic creu que l'estabilització o la minva del creixement econòmic que es preveu per un futur immediat significarà "el patiment d'aquesta població, que podria implicar la creació d'una bossa de pobresa, que podria arribar a les quinze mil persones".

Tot plegat, un fenomen que encara ningú no pot conèixer en la seva globalitat. Immigració, integració, problemes socials... L'únic aspecte en què tothom coincideix és que aquest any 2001 no serà gaire diferent dels darrers: les illes continuaran rebent immigració, tant de la pobra com de la rica, i, per tant, la seva societat continuarà canviant.

Sandra Martínez